

Een ractken van Note Muscaet-boom Manneken.

Note Muscaet met heur schorste, met de Foelie,
ende wt de selve.

肉豆蔻

daer bij schenen noch t'wee oft d'riij ander Doostkens gestaen te hebben: In vooghen dat dese Noten (welck oec versckeren de gene die van daer comen) ghemeynlyk wassen als onse Okernoten/ te weten sommige een allein/ sommige t'wee/ sommige d'riij oft vier bij een/ een een d'ick steekken: twelck in de gemeyne Note Muschaeft so niet en gebeurt. Doorts dese Noten waren t'wee huymbreeden lanch/ bedect met een seer gerimpelde schorste/ niet seer d'ick (want sij en waren niet ryp) ende heur huyrachtich dons oft wolle oft behoudene/ alie de Amanoel-schorste/ ijer-mael oft witten huyne rossachth van verwelen/ in t'wee geliche deelen gespleten/ en de Note self met heur Foelie noemys bewondre vertoonen. Ende biergelyke Note wt de schorste genomen/ maer Foelie noch behoudene/ is hier gheschildert/ met den voorbeschreven rach/ t'wee onryke Noten op syn top dragen. Doorts so is de Foelie van dese Note Muschaeft Manneken/ alis sij droch/ schoonder van verwen dan die om t'Wijfken groept/ maer is onsterker in't werken.

Hier stellen wij ook de schilderinge van de heele Note Muschaeft Wijfken/ so geschildert ende van de lutterse schoorste veroost dat scher houtich schelleken met de Foelie bewonden vertoonende de Note self wt die binneste schelle genomen/ mitgader de lancwouwige Note/ die Manneken het.

Dese Note wassen meest in dat eplant Banda genaemt/ welck een eplant is geleeg in de Indiaesche Zee/ en daer sijn sij so overvloedich/ dat ten heele werelt mede vierien wort. Ende groepen als daer in de boschen/ en vauwels in dwilt met mechtie/ als Ludovicus Romanus ghescreuen heeft/ en behoeven niet veel oefeninges. Elvers wassen sij niet/ dan in de liefschakers hoven. Alden synd oock dat se in alle de Moluccchen groepen/ ende in Zeilan/ maer slechter.

Sij bragen alle iacra dijnnael vruchten voort: te weten in April/ Oostmaent/ ende December; maer die van April sijn de beste/ t'ijpt Pyrard.

Dese Noten heeten in Banda Malala: in Tocan Iapati/ in Arabien Lusiband, dat is Note van Bandia en Seygar, in Grier Caryon myristicon, Caryon aromaticum, Moschocarydion, en niet Myrobalanos,

als sommige seggen/ t'noch min Chrysobalanos van Salenus: in Latyn Nux myristica, Nux Mochata, Nux muscata, Nux odorata, Nux aromatica, Nux aromatic: en daer na in Peer Duytsch Note d'aslaaten, Musket Notes: in Dooch Duytsch Musket notes en Musket: in Franisch Noix Muscades: in Italiaesche Noci muscate: in Spaensche Noezes muscades, oft Nuez de especie. Sij heeten oec Lange Muscatnoten, ell Note Musket Manneken: ende het Wijfken heet Ronde Muscat Note, oft Note Muscat VVijfken. Den naem Rampen komt de wilde ende oec de doot Note Muscaten toe. Den boom self heet in Persiaensche Dialekt: Dat netwys schorsnot vellecke dat tusschen de huyptrepen snoester en houte schelle gevonden wort/ is genaemt in Grier en Latyn Macer bij sommige/ in de reporteken Macis: Hier te lande Foelie oft Foelies, en Muscatnoten, oft Musket noten, maer onghenichtich: in Dooch Duytsch Musket, oft Musket note: in Franisch Fueille de Macis, en Maguerie, oft allien de Macis: in Banda Bungalli: in Ocean Faifo, elbers, lano, in Arabien, Bisbile, Bisbala, en Besbaca niet bedorven naemt. De oec van Foelie heet in Arabien Gerisiam: in Persiaensche Cruizerugant: in Turcisch Gerzay, oft Velipace.

De Note Muscaten sijn warm ende dysoch/ in't laerste banden t'wreden graed/ en wat stoppende en t'samenrekkende. Van geliche aert is de Foelie oec. Dese Noten gegeten/ verscherten wonderlijcken wel alle conde streeken en windachticheden in de mage/ lever/ en milte en moeder. Sij verwoorderen het verteren der foefen: wan sij verteren ende verwarende conde weelche ende wache mage/ sonderlingen den crop van dese rey beletten het braeken/ benenien het hicken/ in de manieren gebruypt ende ingenomen/ en marchen/ en goeden ende weltrieken den adam. Sij zyn niet/ dat alleen voor de mage en herstelen/ maer beroghogen al selve daer de Grosseslagels eenrichinghs goet toe gehouden woorden. Sij doen pissen/ ende genezen de conde druppel pisse/ gesloten zynde met wat Bakelaer/ ende met wat Wijn ghesmolten. Sij versterken t'gesicht met soupe oft anders gebruypt: sij gaet teghen de colijke/ crimpinge en ander vijnen des huypt/ en tegen alle verstopfheit van de lever/ ende milte. Sij verquicken het hert/ ende alle het ingewant. Gebraden oft bij t'vier gedroocht/ ghensenden loop des huypt/

buypt/ sonderlingen met rooden wijn genomen in aller manieren gebruypt/ hebben cracht om den huypt hard te maechen: dan de Araben doen daer wat Opium bij/ als sij enigen huyptloop stoppen willen: Maer sij sijn sonderlinge goet teghe de gebreken van de moeder/ uieren ende blase: en genesen de heymliche gebreken van de mans en vrouwen: sels sommige seggen datse de Pochet/ geneelen/ aliquam een maent oft ses wechen laukt smoergens een ure voor datmen van t'bedde op staet en haft of heel Note Muscaet eet/ en daer wat op sweet/ indie het mogelic is. Cegende gebreken van de moeder siede sommige een dragme Note Muscaten cleyn gestooten in ses oncen witten sterren Wijn/ tot dat het derde deel versoden ist ende dan sij den Wijn door eenen doek oft stramijn en drinchien dat niet ewe dragme sijn Supcher. Om t'gzaabel te doen lossen ende risen sijn sij gaet alse eerst in Olie van Suerre Amadeen gewopt zyn gewest. Maer sommige enderrense nietter dan selen/ en dat niet wat Gender/ die heur alle schadelicheit bemeet: want sij schaden de menschen die herd van huypt ende met de specien oft ambogen gegeue zynen/ de gene diemet verbrande galie oft met swaer swart bloet verladen zyn. Maer de colde/ en oudermenschen/ die heel slijmerich bloot hebben/ sullense vryer gebruiken/ sonderlingen des Winters: de melancholie menschen en sijn sij oock niet quaer. Sij mogen bij veerdeler syfenghedaen worden/ om heuren liefselichen reuck ende smaek/ handele preeg de geschenken en lichte Poten meer dan de vette en swaere/ tot de gebreken vandome ende herstelen want mits datse niet ryp en sij hebben een merder t'samenrekkende cracht/ die de mage versterkt/ ende de dompen nae de herstelen belett te trekken: want de oleactiche dughen overballen de herstelen met dompen oft was sommieren Lobel schrijft dat es behuzchte vrouwe doort eten van tien oft twaelf Poten Muschatten/ hycranken ende heeratende wierdt. De Note Muschaeft Manneken is bequaemt tegende de gebreken van de mage ende van't hoofd. De Porzughisen leggen de heel etonryke Poten in Supcher: want behalven den aengenaem reue oft goedien smaek/ so worden sij van de Indianen veel geacht tegen allerley conde gebreken der herstelen/ als geraerthept/ be-roerthept/ en tegen ander quaalen van den zenuwen en des moeders. Van de grootste Poten achtien sijner dan wijslieden/ die Manneken noemen/ als gesert is. De Banda wozben dese Poten heele vaten vol gehooch/ in sijnen geleide/ die van sommige in Salet gegeten worden. Maer met groter meniche wozdene heel in Supcher geconfit. De huyptrepe schorste wort van sommige verwoopen/ van ander groen met Edick ende Saut gegeten/ om datse wat t'samenrekkende van smaek is: de selve in Supcher bewaert oft geconfit/ is gaet tegen allerley gebreken der herstelen/ van den zenuwen ende moeder: daer toe welrichte en aenghenam van smaek. De die borse gegetuen/warm gemacte/ en wighoudende Poten Muschatten wort een seer foet-ricke/ en nutte vochtichept gedroogt doaz een per se/ van gedaente/ wesen en vol wt melchachtich sap/ ter wijlen dattet noch versch is/ maer gheel alset droch is/ ende seer t'samenrekkende van smaek: dan al is dat dit sap wat bytachich schijnt/ wezen met eenighe t'samenrekkende/nochtans vergaat die bytachichheit seer haest.

Delen boom wast in het ryk Cochinchina/ in't eplant Santa Croce/ maer meest in Malabar: en bemint: zandige vorchtige plasen/ maer doet meest alle de crujden die daer ontrent staen/ sterren en vergaen. Dit is den Macer van Salenus ende Dioscorides/ die Plinius Macis noemt/ seggende dat hij een Indische roode schorste van er groote wortels/ geheert als den boom selve. Hertis oock de Macis van Abicenna/ die hy merkeleyn van onse Macis oft Foelie onderschrept/ ende Taisfar noemt. De Porzughisen noemt den boomself Arbor de las camaras, en Arbor sancto: in Latyn Arbor dysenteria, ende Arbor sancta: in de landen daer hij wast/ heet hij Arbor de Sancto Thome, Macryte, Macre en Cura sancta macre nistusa garul, dat is Macre van de Engels de menschen getrouw om heur gesont se maechen.